

«JEG ER UTTHENGT som forræder»

Av HANS KRINGSTAD og THOR NIELSEN (foto)

TRONDHEIM (VG) – Den brutale virkelighet, hevder forfatteren – løgn og dikt, sier den fortvilte kvinnen på bildet: Rita skal ha latt seg forføre av torturisten Henry Rinnan i fengselet under andre verdenskrig.

Så skal hun ha dratt til Stockholm som Rinnans spion. Der var hun nær ved å lykkes i å avsløre sine gamle venner i motstandsbevegelsens hemmelige tjenester. Alt ifølge tidligere SF-leder og etterretningsagent Knut Løfsnes' nylig utgitte memoarer.

Beretningen – publisert på Gyldendal – er ledsaget av feil og fortelser som i beste fall vitner om lettvtint håndtering av vanærende, påstått dokumentarisk stoff.

Benekter

Sterkt nedbrutt fant den nå 69 år gamle kvinnen historien i

Rinnan mot å slippe ut av fengselet.

Hun sier planen var å rømme til Sverige – og får støtte av dokumenter hun selv aldri har sett:

- Rita advarte snarest minst to gode nordmenn som ble nevnt under avhøret hos Rinnan.

- Hun fortalte folk i motstandsbevegelsen om den belastende avtalen med bandederen.

- I en syvende sans som finner seg på Riksarkivet, noterte Rita: «Brøt sammen og anga to. Jeg MÅ til Sverige. Vil ikke bli forræder, og ønsker

«Livet ble

TRONDHEIM (VG) – Livet mitt ble ødelagt i den giftige atmosfæren under krigen. Men jeg trodde Knut Løfsnes ville holde seg for god til å servere denne historien i 1991, sier Rita.

Det er et fint navn. Forfatteren har valgt å anonymisere henne av menneskelige hensyn, forklarer han i boken. Likevel har den helse-

svake kvinnen sett seg nødt til å ta et tungt oppgjør med sine barn etter at boken kom ut. – Jeg torde ikke ta sjansen på at de skulle få høre av an-

101929

en avisomtale av boka «Motstandsmann og politiker»:

– Jeg hadde aldri noe forhold til Rinnan, og jeg var ingen agent. Jeg kom til Sverige som flyktning. Løfsnes var med på å ødelegge livet mitt den gangen. Det var en heksejakt.

Mye kan tyde på at Rita snakker sant. I motsetning til forfatteren, har VG gjennomgått sakens dokumenter ved Riksarkivet.

Under krigen var Løfsnes ledende agent for den hemmelige etterrettingsorganisasjonen XU i Stockholm. Han kjente Rita, som kom til Sverige etter ca. seks måneder i fangenskap som mistenkt for illegalt arbeid.

I kapittelet «TXU blir utsatt for kvinnelist» skriver Knut Løfsnes at han sørget for at Rita fikk dra direkte fra grensen og inn til Stockholm.

På velkomstmøtet skal den da 22 år gamle kvinnen gråtende ha bedt Løfsnes om å få reise tilbake til Norge for å drepe Henry Rinnan.

«Det gikk kaldt gjennom meg», skriver forfatteren – for hvordan kunne Rita vite at nettopp han (Løfsnes) var den eneste på møtet med myndighet til å sende henne til Norge på oppdrag?

I et opprivende forhør to dager etter den påståtte avsløringen, skal XU-agenten ha fått tilståelsen: Rita innledet et forhold til Rinnan i fangenskapet. Hun kom som spion. Løfsnes skulle likvideres!

Forhøret ligger ikke ved politidokumentene. Forfatteren vet ikke om rapporten eksisterer i dag. Selv om Rita virkelig har innrømmet spionasje, virker det usannsynlig at hun snakket sant. I ingen tilgjengelige rapporter har hun forklart seg slik.

Ga opplysninger

Derimot tilsto Rita gjentatte ganger at Henry Rinnan fikk enkelte opplysninger av henne i et 25 timer langt avhør i mars 1944. Under trusler skal Rita ha sagt seg villig til å arbeide for

neller ikke å bli skutt.»

● Rita oppholdt seg nesten to måneder i Sverige før forhøret hos Knut Løfsnes. Hun kom ikke direkte fra grensen, slik det hevdes i boka. I mellomtiden hadde kvinnen fortalt åpent om Rinnan-avtalen i rutinemessige politiavhør.

● Mistankene ble ikke vakt ved opptrinnet Løfsnes hevder fant sted på velkomstmøtet. De vokste fram av en flom av rykter som fulgte Rita til Sverige.

● En av kildene var Rinnan-agent. Mannen, som ble henrettet etter krigen, infiltrerte en motstandsgruppe. Han ba medlemmene advare Stockholm mot Rita. Ofret han en av sine egne medarbeidere med fullt overlegg?

Spredte rykter

Knut Løfsnes brakte selv rykter videre etter Ritas ankomst. I et notat omtalte han prat om at hun vanket med tyskere tidlig i krigen – men betegnet henne som politisk pålitelig.

● Løfsnes hevder at Ritas mor kom etter til Sverige på tysk pass. Den mistenkeliggjørende og kompromitterende opplysningen er uriktig. Moren var flyktning.

Derimot er det klart at Rita skapte trøbbel for seg selv ved å holde tett om deler av historien i de første avhørene. Det endte med en omfattende tiltale for angiveri.

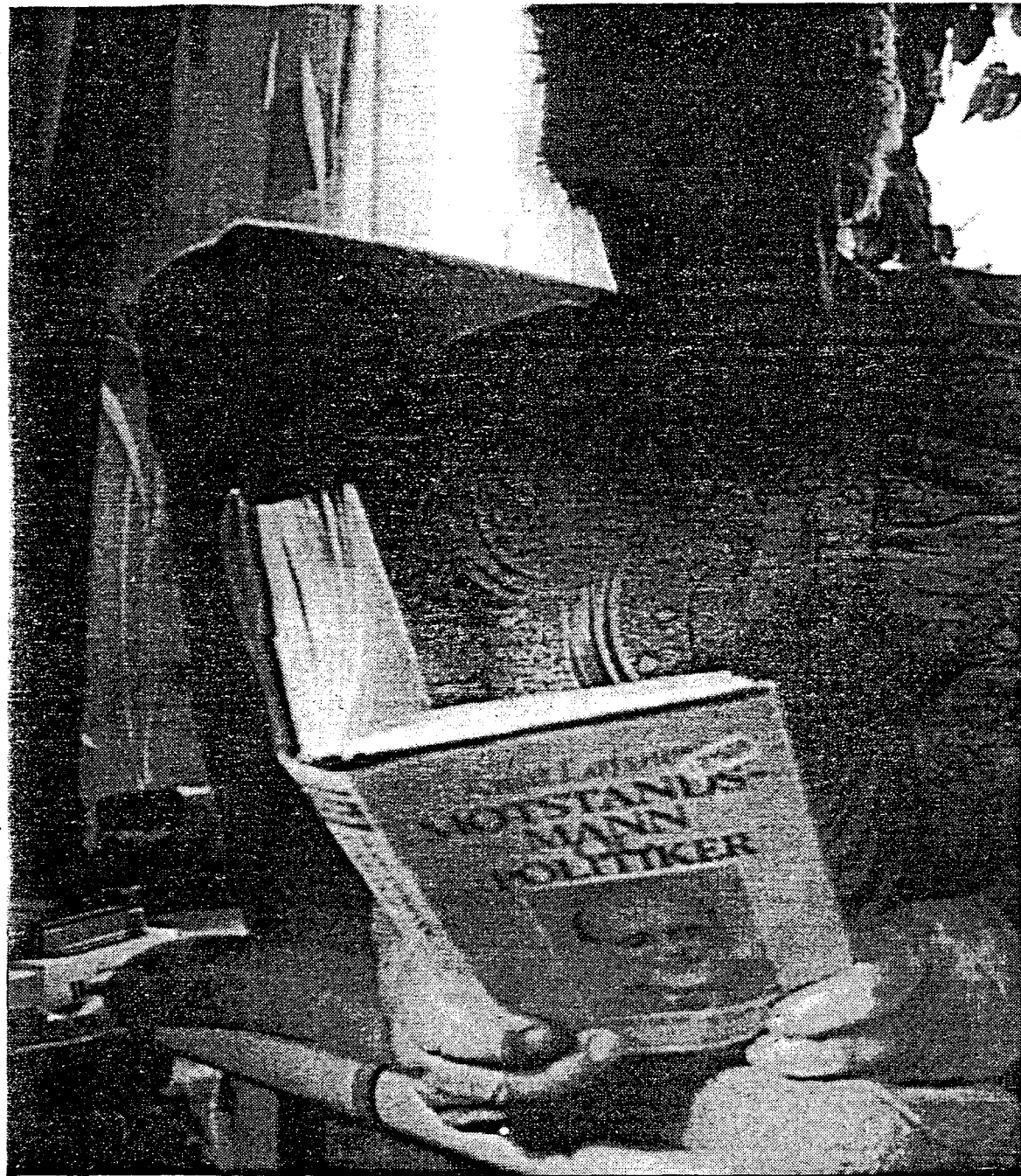
Frafalt i retten

I retten frafalt aktor punkt etter punkt. Til slutt sto ett eneste forhold igjen:

Rita hadde gitt Rinnan navnet på en grenselos, men advarte vedkommende, som aldri ble tatt.

Hun ble kjent skyldig trass i antagelser om at det forelå frinnende tvang fra Rinnans side. Man tilpasset dommen til tiden hun hadde sittet i varetekt – åtte måneder.

Også her har Knut Løfsnes en annen versjon: «Hun ble tiltalt etter landssvikloven og dømt til flere års fengsel», slår dokumentarforfatteren fast.

UTHENGT I BOK? Rita (69) var mistenkt for å være storangiver og medlem av Mye kan tude på at Rita har rett i at hun var et uskyldig offer for den ekstreme

ødelagt

dre at det er jeg som kalles Rita. Det fins opplysninger som kan lede folk på sporet. Det er nok at ett eneste menneske snakker.

Jeg husker fordømmelsen i de første etterkrigsårene altfor godt. Det har aldri nyttet å renvaske seg.

SPION-FORFATTER: Knut Løfsnes har ikke engang sett dommen mot Rita, før han slår fast at hun fikk flere års fengsel.

Foto: TROND SOLBERG

- IKKE alvorlig

TRONDHEIM (VG) Knut Løfsnes fikk ikke fatt i dommen mot Rita før han skrev historien. Han hadde hørt av andre at hun fikk flere års fengsel, og stolte på det.

For øvrig synes ikke forfatteren, som er utdannet jurist, at feilene VG påpeker, er alvorlige.

— Poenget er at Rita tilsto, selv om hun senere har hevdet noe annet, sier Løfsnes. Han oppgir kameraten Knud Brodtkorp Danielssen som vitne:

— Jeg mener Knut har gjen-gitt forhøret korrekt, men må ta et lite forbehold om at jeg kanskje ikke var til stede hele tiden. I mine øyne var Rita ei bra jente, som ble misbrukt av Rinnan. Knut har ikke villet skade henne, sier Brodtkorp Danielssen.

Den feilaktige opplysningen om at Ritas mor hadde tysk pass, stammer fra det svenske sikkerhetspolitiet, ifølge Løfsnes.

Han synes ikke det er betenkelig at en prosess som pågikk over mange uker, er fremstilt som en spontan, dramatisk spion-avsløring i boken:

— Om det fins et åpent tidsrom, svekker ikke det grunnlaget for mistanken.

